

SÜLLYEDŐ CIVILIZÁCIÓ.

Irta: Márkus László.

G. B. Shaw, a nagyszerű öreg, mentől öregebb, annál többet beszél. Legutóbb sok minden egyéb mellett a civilizációról is elmondta mondani-valóit és megállapította, hogy a civilizáció süllyed, sőt egész biztosan el fog süllyedni. Spengler is mondott már ilyesmit terjedelmes kötetekben, neki se hittük el túlságosan ezt a sötét proféciát, most pedig a jeles G. B.-nek se hisszük el. Annyiszor írták és írják, mondták és mondják ezt az értelmellenséget, hogy már szinte nem is halljuk, de a Shaw Bernát éles hangján mégis csak fülünkbe szúr és valamit mégis felelnünk kell rá, magunknak, a magunk megnyugtására.

Mindenekelőtt konstatálnunk kell, hogy a baljós próféták nemcsak a civilizációt féltik, hanem a kultúrát is, hol az egyiket, hol a másikat, de nagyjából olyan fogalmazásban, amiből nyilvánvaló, hogy akármelyikről beszélnek, mind a kettőt értik az egyik neve alatt. A közhasználatban ez a két szó ugyanazt a zavaros fogalmat jelöli: az emberi haladást, mely az erkölcsi és anyagi javak szaporulatát tartalmazza kibogozhatatlan gubancban. Mikor G. B. Shaw a civilizáció vesztét károgja, ő se mondja meg, hogy mi ez a veszendő kincsünk, de ennek a spengleri rémüldözésnek egész szóhasználatából világosan kiérthetjük, hogy az urak a keresztény eszményeket, Krisztus földi országát látják ilyen veszedelemben.

Elpusztulhat a keresztény kultúra? Azt szokás emlegetni, hogy már sok kultúra elsüllyedt és megsemmisült, holott ez nem igaz: kultúra nem semmisülhet meg, mert anyaga örök és változatlan, csak a formája változhatik. Civilizációk igenis eltűntek nyomtalanul, s új civilizációk lettek és azok is elsüllyedtek, de ami a civilizációt teremti, a kultúra soha el nem tűnt erről a földgolyóról. Mert a kultúra az emberi lélekbe szervesen beleteremtett erkölcsi parancs, ősi, kategórikus vágy a felszabadulásra, az emberiség isteni energiája, mely örökké munkál azon, hogy az állati ösztönöket lefékezze és az igazság, a rend, a kölcsönös segítség, a jog és a kötelesség világa tudatosságában az emberek együttélését megtisztítsa a harc és a ragadozás motivumaitól és megszentelje azt a békés megegyezés boldogságával. A kultúra az isteni rész, mely az ember lelkében kezdettől fogva jelen van s a fejlődés folyamán egyre plasztikusabban és egyre tisztább kultúrídeákban tudatosodik. Az örök erkölcsnek voltak és vannak primitívebb kifejeződései, az ősember naiv világképétől máig. A mezopotámiai, a keletázsiai, az egyiptomi, a hellén-római, a mexikói és a perui kultúrák és a még fel nem derített történelmek, a Csendes-óceán szigetei és az elsüllyedt kontinenseken kivirágzott erkölcsiségek mindig újrafogalmazták és mindig világosabban, de egymástól időbeli és térbeli elkülönültségben is rokon fogalmukban az ősi törvényt. De egy kultúra sem veszett

el, az erkölcsi eszmék és eszmények tisztultabb formában átkerülnek a megújult világképekbe és a jó és a rossz, a szellem és a test, a természetfölötti igazság és az önző realitás egyre tudatosabban elkülönül. A kultúra fejlődése Krisztus felé halad, aki az őseMBER lelkében már jelen volt, mint a szellem felrémlő első kis szikrája és ő lobbant lángra egymástól ismeretlen mennyiségben derengő kultúrhajnalokon, ő formálta az összefüggéstelen emberi csoportok erkölcsi ideáit azonos formákba és végül emberként megjelenvén, összefoglalta a kultúrát, az embernek önmagáról alkotott fogalmait és a mindenséghez való viszonyáról alkotott ideáit a keresztény erkölcsiség befejezett rendjében. Ez a befejezett és szükségképpen való erkölcsiség többé nem pusztulhat el, a megváltás nem fordulhat viszájára. Talán elhalványulhat, fényét köd fátyolozhatja, de örök tüzét el nem oltja már semmi gonoszság és mindig újra meg fog világosodni fényétől a végtelenségig kitárult horizont.

De hát G. B. Shaw civilizációt emleget, ami csakugyan más valami, bár ő is, mások is egyre összekeverik a kultúrával. A civilizációk valóban elpusztultak és valóban nyomtalanul elpusztulhattak. A civilizáció a kultúra függvénye, az erkölcsi tudatosság és a szellemi világosság termékeny munkája a gyakorlati életben. Az együttélést szabályozó praktikus törvények, az egyén boldogságát fokozó, terheit csökkentő és jogait biztosító intézmények, rendszerek és technikai vívmányok összesége a civilizáció. A kultúra a multban sokféle formát ölthetett s nem minden formája formál arányos mennyiségű civilizációt. Az indiai világkép erkölcsi ideái ugyanazok, mint bármely más kultúra ideái, de szerencsétlen fogalmazásokban meddők és az indus ember életét nem voltak képesek emberiesebb életformákkal szépitni. A nagyszerű kínai kultúra se termelt elegendő civilizációt, a japáni sem, ez csak átvette egész tömegében az európai s mert kultúrája megmaradt ázsiainak, ott most a legvilágosabban szemlélhetjük azt a kórságot, ami az egész emberiséget sorvasztja, a kultúra elkülönödését a civilizációtól, a kultúra elhalványodását és a civilizáció fokozódó öncéluságát.

A császári Róma hanyatlásában mutatkozik ugyanez a folyamat. A kultúra erkölcsi kontrolja meglazult, az emberek elveszítették a régi isteneket, s az a hatalom, amit a civilizáció ad az embernek, a fegyelmezetlen ösztönök prédája lett. Hatalom erkölcsi szankciók nélkül: ime ez a mai katasztrófa képe is. Túlcivilizációadás, mely a hatalom göggyében megtagadja az erkölcs törvényeit. És a civilizációk valóban elpusztultak fizikai mivoltukban. Ha volt Atlantisz, annak életformáiról, civilizációjáról nem tudhatunk semmit, de bizonyos, hogy kultúrája az isteni erkölcs számunkra is érthető és fogalmaiban a mi fogalmainkkal rokon kifejeződése volt. Eltűnt a szumir civilizáció és fölébe egy másik, másféle települt. Homok temette el a Taklamazan medence civilizációját és őserdők

árnyékolják a maya civilizáció sírját. De gondoljuk meg, milyen kis világok voltak ezek, a teremtő kultúrák milyen szűk világok képét tükrözték. A földnek milyen apró foltja volt a szumir világ és pár arasznyira határaitól már a fekete ismeretlen kezdődött, a mese, a népek nem is sejtett titokzatos óceánja. Ezeknek a kis világoknak civilizációja önmagában zárt, külön egység volt és összefüggéstelenül a környező világgal valóban elsüllyedhetett az idők mélységeibe. De a világ egyre tágult, a hellen-római kultúra civilizációja már három kontinens részét egyesítette. A császári Róma erkölcsét veszített civilizációja már nem is süllyedhetett el. A népvándorlás olyan katasztrófa volt, mint egy világháború s a római civilizáció mégis tovább élt, még a barbár népekben is, a vad germánokból, gallok-ból és brittekből németeket, franciákat és angolokat formált, jogrendszere, természettudományos megismerése tovább öröklődött s az emberiség a szörnyű válság után se süllyedt vissza a barbárságba. Mert ez a civilizáció immár három kontinens népeit hatotta át s a pusztulás csak egyes részleteit érthette. És nem süllyedhetett el a civilizáció, csak átalakulhatott, mert a kihamvadt római moralitás helyébe lépett a krisztusi erkölcsiség, a teljes és befejezett kultúra, mely isteni termékenységgel indított új életet s az ember hatalmát szinte emberfölöttivé növesztette a mai technikai civilizációban és szabadságát, boldogságát bőven adta a mai társadalom és állami-ság ideáiban.

Hogy most az ember nem tud hatalmával emberiesen élni, hogy az erkölcsi szankciók időlegesen meglazultak és a felelősség érzete eltompult, az a válság okozhat katasztrófát, világháborút, forradalmat, égszakadást, földindulást, de a Krisztus országát többé semmi a földről el nem űzheti. A világ ma már nem kis sziget az ismeretlenben, a világ az egész föld és a betlehemi csillag minden népek országai fölött ragyog. Ha csak az utolsó emberig ki nem írtja az emberiséget valami katasztrófa, ha csak egy művelt nép, vagy egy kontinens életben marad, akkor már ez a civilizáció él és fejlődik tovább, mert a fehér embernek ezt a civilizációját vették és veszik át a többi népek is, akiknek ősi kultúrája nem képes civilizációt termelni. És mert a túlcivilizálódás katasztrófáiból mindig a kultúra megújulásában menekült meg az ember és a kultúra a krisztusi megváltásnál tökéletesebb formában nem újulhat meg, Krisztus országa tovább él, újra áttelekesíti a tovább élő civilizációt. Olyan katasztrófa, mely az egész, immár ismert és egységes földi világ lelkiségét elpusztítaná, olyan katasztrófa csak szűkeszű filozófusok és felelőtlen zsurnaliszták képzeletében lehetséges, vagy egy olyan kozmikus változásban, ami az egész földet a semmibe süllyesztené. Tudomásom szerint azonban G. B. Shaw nem ilyesmire gondol. Ő és a többi mind Moszkva felé sandít, onnan vár valami új kultúrát és új civilizációt és ha megérnék, ők mind porba omolva vernék mellüket, midőn a háborúból és a forradalomból Krisztus országa épül égi hatalomban és új dicsőségben.